

A NEMZETEK SZÖVETSÉGÉNEK GAZDASÁGI KONFERENCIÁJA 1928 MÁJUSÁBAN.

A VILÁGHÁBORÚT gazdasági háború követte, amint ezt a franciák előre bejelentették a béketárgyalások alkalmával. E gazdasági háborúnak csak veszesei voltak. A központi hatalmakat a terület-rablások és a jóvátétel tették tönkre, a győzteseket pedig magával rántotta a német, osztrák és magyar pénz összeomlása. Franciaországban a frank romlott le, Angliában pedig a kereskedelempolitika és a nemzeti termelés. A szénválság következtéből másfélmillióra nőtt a szigetországban a munkanélküliek száma. Az angol ipart tönkretette a német verseny, amely a márka zuhanása folyton túlalacsony termelési költségekkel dolgozott. Ha igaz az, hogy a szabadkereskedő Cobden és a védővamos Chamberlain¹ „még a síron túl is küzdenek egymással“, akkor a legutolsó években ez a harc nagyon változatosá vált. A háborúban Cobden győzött, a béke embere, hiszen sikerült tönkretenni Németországot, az angol iparnak 1914-ben legveszedelmesebb konkurensét. A békekötéskor viszont a védővamos Chamberlain, az imperialista kerekedett felül: a márka összeomlása folytán a szabadkereskedő Anglia kénytelen volt védővámokat és forgalmi tilalmakat bevezetni. Ez a paradoxon egymagában kimutatja a világ-gazdaság jelenlegi beteg voltát, amit még betegebbé tesz az Egyesült-Államok túlzó védővamos politikája és az utódállamok balkanizált gazdasági módszerei.

Pedig a világ-gazdaságban a nemzetek egymásra vannak utalva. Egyiknek romlása a másikat vonja maga után. A béketárgyalásokon a győztesek nem gondoltak erre; a bekövetkezett események annál súlyosabb figyelmeztetést tartalmaztak. Európa termelése és kereskedelmi forgalma katasztrófálisan visszaesett. Az óvilág elveszítette gazdasági és politikai hegemoniájának nagyrészét. Ezek a jelenségek végül is arra indították a győztes államok vezetőit, hogy a gazdasági harc helyett a gazdasági megegyezés útjait keressék. A Nemzetek Szövetsége útján 1927 májusában méreteiben rendkívül nagy konferenciára hívták össze az összes államok gazdasági vezetőit. Ez az úgynevezett „világ-gazdasági konferencia“ tehát tulajdonképpen gazdasági békekonferencia volt, nem a kormányok, hanem az egyes nemzeti társadalmak gazdasági reprezentánsai között. Határozatai éppen ezért nem is bírtak kötelező erővel, hanem csak ajánlásokat, tanácsokat tartalmaztak a kormányok és a Nemzetek Szövetségének Tanácsa számára.

¹ A mostani külügyminiszter apja.

A konferencia kezdeményezői, a franciák és az angolok, az itt vázolt ideális célok mellett persze a saját nemzed érdekeik megvalósítását is várták az 1927-i májusi összejöveteltől. A békeszerződések folytán a francia ipar rendkívül megerősödve került ki a nagy világrázkódtatásból. Amint ezt Loucheur (nagyiparos és volt miniszter) 1927-ben nyíltan beismerte, Franciaország számára a nemzetközi kartelmegegyezések kínálkoztak legjobb eszközül arra, hogy biztosítsák a francia kivitel számára a piacokat ugyanakkor, midőn Párizsban a legerősebb védővámokat készítették elő. A francia nehéziparnak már éveikkel előbb sikerült bizonyos téren biztosítania a kiviteli piacokat: a nemzetközi acélegyesülés révén, melyben a piacra vihető kvóták a franciák számára igen előnyösen, a németek számára viszont eléggé hátrányosan vannak megszabva. A világgazdasági konferencia lett volna hivatva arra, hogy a nemzetközi kartelkérdés megfelelő rendezése révén a francia ipar számára új kiviteli lehetőségeket teremtsen.

Az angol álláspontot viszont azt Szabta meg, hogy az angol ipar messze elmaradt a kontinentális és az északamerikai termelés mögött a szervezkedés, a kartelálás szempontjából. Nemzetközi kartelek további kiépítése útján tehát az angol kivitel elősegitem nem, legfeljebb akadályozni lehetett volna. Anglia érdeke nem a kartelkérdés rendezése, hanem a külállamok vámtarifáinak leszállítása volt.

A világgazdasági konferencia az angol álláspont számára eredményt, a franciák számára eredménytelenséget hozott. A kartelkérdésben nem sikerült érdemleges határozatra jutni, a konferencia ezzel szemben a legnyomatékosabban ajánlotta az egyes kormányoknak a vámok leszállítását, tekintve, hogy szerinte ellenkező esetben Európa gazdasági javulását várni nem lehet.

A világgazdasági konferenciának ezt az ajánlását sok ország megfogadta, így Csonka-Magyarország is. 1927 év májusától fogva három olyan kereskedelmi szerződéses megállapodást kötöttünk, mely vámjainkat további nagy mértékben szállította le: a magyar-cseh, a magyar-osztrák és a magyar-egyiptomi megállapodásokat, ezek közül a cseh szerződés sok árucikkre 50% redukción jelentett autonóm vámtételeinkből. Jelenleg az államok egész sorával folynak kereskedelmi tárgyalásaink, melyek előreláthatólag szintén további nagy vámcskentéseket fognak eredményezni, így Olaszországgal, Svédországgal, Észtországgal, Japánnal stb.

Ugyanakkor azonban azt a szomorú jelenséget tapasztalhatjuk, hogy a világgazdasági konferencia ajánlásainak ellenére az államok egész sora egyre magasabbra emeli a vámjait. Első volt e téren Csehország, mely új vámtarifájával a legkíméletlenebb agrárprotekcionista politika terére lépett. Hasonló agrárelzárkózást látunk Ausztriában és Németországban is. Közvetlenül a világgazdasági konferencia után emelte a vámjait Franciaország, azóta pedig ismételten Lengyelország.

A világgazdasági konferencia határozatainak egyik konkrét eredménye volt az 1927 novemberére Genfben összehívott diplomáciai értekezlet a forgalmi tilalmak megszüntetése tárgyában. A nemzetközi árucserének ugyanis a magas védővámokon kívül igen nagy akadálya az, hogy a különböző államok forgalmi tilalmakat vetettek ki egyes

árucikkekre, azaz; teljesen letiltották azoknak be-, illetőleg kivitelét, így kiviteli tilalom áll fenn jelenleg a legtöbb kelet- és középeurópai államban a nyersbőrökre, csontokra, ócskavasra stb. Az 1927 novemberében Genfben összeült konferencia oly egyezménytervezetet dolgozott ki, amely szerint a szerződő államok megszüntetnek minden forgalmi tilalmat és korlátozást hat hónappal az egyezmény életbelépése után. Csonka-Magyarország képviselője számára nem volt nehéz a hozzájárulás ehhez az egyezménytervezethez, tekintve, hogy nálunk már 1925 január elsejével minden behozatali tilalom megszűnt. Az európai államok nagyrésze azonban jóval protekcionistaabb politikát folytat, mint mi. Ezek az államok csak olyan feltételek mellett voltak hajlandók hozzájárulni az egyezménytervezethez, ha bizonyos árucikkekre kivételképpen tovább is fenntarthatják a forgalmi tilalmakat. Ezért már az 1927 novemberi konferencia kimondotta azt, hogy 1928 február i-ig jogukban áll az egyes kormányoknak bejelenteni azon árukat, melyekre nézve a forgalmi tilalmakat tovább is fenn akarják tartani. Csonka-Magyarország nem jelentett be ilyen kivételeket, szomszédaink azonban ugyancsak éltek ezzel a lehetőséggel. Így pl. a csehek, lengyelek stb. az árucikkek egész sorára jelentettek be fenntartást. Jellemző, hogy a prágai kereskedelmi kamara ebben a kérdésben utólag dezavualta a saját kormányát, amennyiben kijelentette, hogy a cseh kormány által bejelentett árucikklistával nem ért egyet.

Ez a sok bejelentett fenntartás azonban veszélyeztette az egész egyezmény sikerét, éppen úgy, mint ahogyan a tőlünk nyugatra eső országok fokozódó agrárprotekciónizmusa veszélybe hozta a világ-gazdasági konferencia által ajánlott elveknek a gyakorlati keresztülvitelét. A valóságban tehát a világ-gazdasági konferencia kedvező hatása mellett sok államban ellentétes és kedveződen gazdaságpolitikai áramlatok is mutatkoztak. Szükségesnek látszott tehát egy újabb akció a Nemzetek Szövetsége részéről, amely ismét megerősítheti a világ-gazdasági konferenciának helyenként már múltó hatását. Az 1927-i konferencia megadta a lehetőségét ennek azáltal, hogy mintegy állandó utódot teremtett magának, midőn a Nemzetek Szövetsége Tanácsának ajánlotta egy Gazdasági Tanácsadó Bizottság (Comité Consultatif Économique) megalakítását. Ez a bizottság meg is alakult. A legtöbb államból meghívtak bele gazdasági vezetőembereket (magyar részről Hadik János grófot), úgyhogy ez a bizottság tulajdonképpen a világ-gazdasági konferenciának választmányyszerű folytatása lett. E bizottságon kívül jelenleg a Nemzetek Szövetségének még a következő gazdasági szervezetei vannak:

1. a Secdon Économique et Financière, amely a Nemzetek Szövetsége Főtitkárságának egyik alosztálya és mint ilyen, állandó jellegű hivatal,

2. a Comité Économique et Financier (a „Gazdasági Bizottság”)* amely a Gazdasági Tanácsadó Bizottság megalakulásáig a Nemzetek Szövetségének legfőbb gazdasági véleményező fóruma volt; ez a bizottság bonyolította le a magyar és az osztrák szanálást is. Elnöke jelenleg Serruys, a Comité Économique tehát élesen megkülönböztetendő a Comité Consultatif Économique-től.

A világgazdasági konferenciát követő esztendőnek kedvezőtlen jelenségei szükségessé tették a Gazdasági Tanácsadó Bizottság összehívását 1928 májusára. Ennek a konferenciának az előkészítésére a Nemzeti Szövetsége igen értékes munkálatokat védt. Az úgynevezettjeid könyvben“ elsőrendű kimutatást készített a jelenlegi világgazdasági helyzetről és a megoldandó feladatokról. Nagyszabású, külön memorandumok készültek a szén- és cukorproblémáról, egyes iparágak helyzetéről és a kereskedelempolitika legújabb fejleményeiről. Tudományos szempontból ilyen módon megvolt az előfeltétele annak, hogy a konferencia eredményesen működhessék.

A GAZDASÁGI Tanácsadó Bizottság 1928 májusában Genfben tartott ülészakának főbb feladataiul Theunis elnök és a felszólaló tagok a következőket jelölték meg;

1. módot és eszközöket keresni a múlt évi világgazdasági konferencia határozatainak gyakorlati keresztülvitelére, 2. ellenőrizni azt, hogy az egyes kormányok gazdasági politikája tényleg a világgazdaság konferencia határozatainak szellemében történjék, 3. a világgazdasági konferencia határozatainak további kiépítése.

Míndezen célok megközelítésében az ülészak bizonyos eredményeket mutathat fel. Ezeket az eredményeket konkrété az ülészak utolsó napján elfogadott „Projet de rapport“ tartalmazza, mely a Nemzetek Szövetségének Tanácsa elé fog kerülni.

Ez a „rapport“ mindenekelőtt megállapítja azt, hogy a világgazdaság helyzetében az 1927 év folyamán némi javulás állott be. Szerinte ebben része van a múlt évi világgazdasági konferenciának is. Rámutat azonban arra is, hogy a világgazdasági konferencia határozatait sok állam nem respektálta s hogy a javasolt vámmérséklések helyett sok esetben vámemelések történtek. Ezek kifejtése után a rapport kiegészítő javaslatokat tartalmaz a világgazdasági konferencia határozataihoz. Előre kiemeli, hogy a megoldandó feladatok legfontosabbikának a nemzetközi árucseré megkönnyítését tekinti. A javaslatok a következő részeket tartalmazzák;

1. kereskedelem,
2. ipar,
3. szén és cukor,
4. mezőgazdaság,
5. ^yéb problémák.

A kereskedelmi javaslatok a következők:

1. A bizottság a legnyomatékosabban ajánlja, hogy a kereskedelem szabadsága érdekében a kormányok járuljanak hozzá a behozatali és kiviteli tilalmak megszüntetése érdekében 1927 novemberében létrejött egyezménytervezethez és, hogy az egyes államok az általuk bejelentett fenntartásokat lehetőség szerint a minimumra csökkentsék, amely megjegyzés elsősorban Csehországnak szól. A záróülésem a jugoszláv delegátus javaslatára még egy mondatot vettek fel a szövegbe, amely szerint a Comité Consultatif célszerűnek látná azt, ha állategészségügyi rendelkezések folytán bizonyos kormányok nem tennének lehetetlenné az állati termékek forgalmát.

2. A kereskedelmi szerződések szempontjából örömmel emeli ki a rapport azt, hogy a francia-német szerződés, valamint a legnagyobb kedvezményes rendszernek Franciaország részéről való elfogadása az elmúlt év folyamán nagyban hozzájárult az európai gazdasági béke megszilárdításához (ezen rész szövegezése Serruys-nek a munkája) s rámutat a többi, az 1927 év folyamán kötött kereskedelmi szerződésre, így a magyar-cseh és a magyar-osztrák megállapodásokra. Javasolja ezután azt, hogy a legnagyobb kedvezmény elve a jövőben igazságosan és egységesen kezeltesék, nevezetesen, hogy ne legyenek eltérések egyes államok javára a legnagyobb kedvezményes elv megkerülésével. E célból fontosnak tartaná a vámtarifák nomenklatúrájának egységesítését s örömmel konstatálja azt, hogy a Nemzetek Szövetségének gazdasági bizottsága e téren már jelentős munkákat végzett (a vámtarifák nomenklatúrájának egységesítését előkészítő bizottságba annak idején Ferenczi László miniszteri tanácsost is beválasztották).

A rapportnak az iparra vonatkozó része a következőket javasolja:

1. hogy a racionalizálás keresztülvitele érdekében a legszorosabb együttműködés legyen a jövőben a Nemzetek Szövetségének gazdasági szervezetei és az „Organisation Scientifique du Travail“ között és hogy ez utóbbi szervezetet az egyes kormányok a legmesszebbmenő támogatásban részesítsék,

2. hogy a Nemzetek Szövetségének gazdasági bizottsága a legbelső tanulmányozás tárgyává tegye a nemzetközi kartelszerződéseket és az egyes államoknak karteltörvényhozásait, valamint azt, hogy miképpen történt gondoskodás a nemzetközi kartelszerződéseknek és a kartelek működésére vonatkozó adatoknak a nyilvánosság elé való viteléről.

3. javasolja a rapport azt, hogy az összehasonlító nemzetközi statisztikák további kiépítése minél nagyobb mértékben történjék meg. E célból 1928 végére egy „Conférence diplomatique de statistique“ hívandó össze.

A szén- és cukorkérdést bizonyos körök már a világgazdasági konferencia alkalmából megbeszélés tárgyává akarták tenni (különösen a munkaügyi hivatal). Akkor ez nem sikerült. A gazdasági tanácsadó bizottság mostani ülészakán azonban alakítottak külön szén- és cukorbizottságokat (utóbbinak tagjává választották már megérkezése előtt Somssich grófot), melyeknek határozatai úgy szólnak, hogy a Comité Économique minden szükséges anyagot gyűjtsön össze és terjesszen a Tanács elé, aminek alapján az utóbbi megfelelő javaslatokat tehetne e kérdések rendezésére. A vita folyamán rámutattak példaképpen arra, hogy hasonló rendezés történt már az 1902-i brüsszeli cukorkonvenció révén.

A szénprobléma rendezésére a munkaügyi hivatalnak és a szocialistáknak (Jouhaux) megvan egyébként a saját külön propozíciójuk. E szerint nemzetközi megállapodás útján egységesen kellene szabályozni a szénbányákban a munkabéreket és a munkaidőt. E kérdés előkészítésére a munkaügyi hivatal valóban elsőrendű brosrút publikált a szénbányamunkások munkabére és munkaideje tárgyában.

A rapport határozatai közül a legvérszegényebb aránylag a mező-

gazdasági. Az agráriust az egész ülészak alatt hangsúlyozták az agrárválságot és azt, hogy ennek megoldása a konferencia legfontosabb feladata volna. Mikor azonban a mezőgazdasági albizottság összeült, kiderült, hogy a túl nagy ellentétek miatt érdemleges megállapodásokra jutni nem lehet. Ezért a határozat csak azt az ajánlást tartalmazza, hogy a Római Mezőgazdasági Intézet állandóan tájékoztatást nyerjen a Nemzetek Szövetségének gazdasági munkálatairól és viszont, továbbá, hogy a mezőgazdasági statisztikák és a különböző tudományos mezőgazdasági intézetek minél nagyobb mértékben fejlesszenek*.

A fentieket kiegészíti még néhány kevésbé fontos határozat. Ezek közül az egyik a világgazdasági konferencia azon javaslatának a felújítása, hogy a Comité Économique kísérje figyelemmel mindazokat a világgazdasági jelenségeket, melyek veszélyeztethetik a világbékét (dumping stb.). A másik határozat figyelmébe ajánlja a Nemzetek Szövetsége gazdasági szervezetének az arany vásárlóereje stabilizálásának a fontosságát.

Magyarország számára előnyt jelent mindezen határozatokban az, hogy 1. a forgalmi tilalmakról szóló egyezményről készített javaslatba bevették a megjegyzést az állategészségügyi rendszabályok ellen, 2. hogy ugyanez a javaslat kifejezi azt az óhajt, mely szerint az egyes államok lehetőleg ejtsék el az egyezményhez utólag bejelentett fenntartásokat, 3. hogy a kereskedelmi, határozatban Magyarország meg van említve, mint olyan állam, amely 1927 május óta szerződéses úton tovább leszállította vámjait (Projet de rapport, 17. oldal).

Ettől eltekintve is a konferencián Magyarország számára a hangulat igen kedvező volt. Már a konferencia előtt hangsúlyozta Serruys, hogy ő szeretne összejönni a magyar delegátussal, mert az európai államoknak érdekük az, hogy az amerikai agrárverseny ellen összefogjanak. Serruys-nak a konferencia megnyitása napján tartott beszéde mintha csak Magyarország érdekében szólott volna; elítélte egyes európai államok agrárrelzárkózását; külön megemlítette az állategészségügyi nehézségeket, melyeket egyes államok az agrárkivitel elé támasztanak.

Még kedvezőbb atmoszférát teremtett Csonka-Magyarország számára Laytonnak, a londoni Economist szerkesztőjének felszólalása az ülészak harmadik napján. Layton Magyarországot hozta fel példaképpen arra, hogy egy állam vámbevételei növekedhetnek azáltal, ha leszállítja a vámjait.

Csonka-Magyarország gazdasági érdekeltségeit az ülészakon a megjelenésben akadályozott Hadik János gróf helyett Somssich László gróf képviselte. A záróülésen, az agrár javaslatok elfogadásakor Somssich a magyar agrárérdekeltség nevében örömét és elismerését fejezte ki a Nemzetek Szövetségének gazdasági munkálatai felett, azután megköszönte Layton-nak Magyarország kereskedelempolitikájáról mondott elismerő szavait, végül pedig hangsúlyozta azt, hogy a konferencia javaslatai csak akkor vezethetnek eredményre, ha az egyes államok számára lehetőség nyílik az árucserének, a kivitelnek megkönnyítésére. Rámutatott ennek kapcsán a magyar agrárkivitel akadályaira: a nyugati

államok agrárprotekciónizmusára és az állategészségügyi rendszabályokra.

Ami a konferencián egyébként uralkodó hangulatot illeti azt főképpen a franciák, Serruys és az angolok, Layton, irányították. Layton, aki doktriner szabadkereskedő, nem egyszer hozta kellemetlen helyzetbe Serruys-t. Egy dologban teljesen megegyeztek mind a ketten; az Egyesült-Államok védvamos politikája elleni támadásban. Serruys kijelentette, hogy amennyiben az Unió tovább is folytatja jelenlegi kereskedelmi politikáját, úgy az európai államoknak előbb-utóbb össze kell fogniuk a tengerentúli verseny ellen. „Mi mindannyian világpolgárok vagyunk, — mondotta — végeredményben azonban elsősorban mégis európaiak.“ Hasonló szellemben támadta az Uniót Mr. Layton is.

Az Egyesült-Államok delegátusa, Mr. Young, közvetlenül Layton után beszélt. Az elhangzott támadásokat teljesen ignorálta, mintha nem is hallotta volna őket. Kijelentette, hogy Amerika örömmel látja az európai gazdasági helyzet javulását s kívánja, hogy Európában tényleg bekövetkezzék az, amit megelőzőleg majdnem mindegyik felszólaló mint óhajt fejezett ki, nevezetesen a kereskedelem akadályainak fokozatos eltávolítása. Példaképpen felhozta az Egyesült-Államokat, melyeknek gazdasági fejlődése szerinte nagyrészt a szabadkereskedelemnek köszönhető, amennyiben az Unió 51 állama között vámsorompó a szabad árucserének útját nem állja.

Összefoglalva a fentieket: a konferencia eredményeivel meg lehetünk elégedve. Lassan-lassan sikerül a külfölddel megértetnünk a rólunk terjesztett rosszindulatú hírek alaptalanságát és felkelteni az érdeklődést Csonka-Magyarország problémái iránt. A világgazdasági konferencia óta csak egy esztendő télt el és ez egy év alatt szinte meglepően javult számunkra a hangulat.

ZELOVICH LÁSZLÓ.